

1. PEDAGOGIJA – NAUKA O VASPITANJU

1. POJAM, PREDMET I ZADACI PEDAGOGIJE

POJAM PEDAGOGIJE:

-NAUKA O VASPITANJU,

- u klasifikaciji nauka određuje se kao jedna od društvenih nauka,

- pedagogija kao nauka ima:

definisani predmet proučavanja,
dostignuti razvojni nivo,
specifičnu metodologiju;

Reč pedagogija je grčkog porekla:

- termin “paidagogus” – složenica dve grčke reči=
onaj koji vodi dete (dečaka)

pais, paidos - dečak

ago, agein – voditi

- Pedagogije: NAUKA O VASPITANJU

nauka:

sistematizovan i argumentovan skup saznanja o objektivnoj stvarnosti u određenom istorijskom periodu, do kojih se došlo primenom objektivnih metoda istraživanja;

vaspitanje:

čovekova aktivnost uticanja na razvoj tuđe ili vlastite lučnosti; to je proces formiranja čoveka kao ljudskog bića sa svim fizičkim, intelektualnim, moralnim, estetskim i radnim kvalitetima,

PREDMET PEDAGOGIJE je:

VASPITANJE , kao skup intencionalnih uticaja na razvoj ličnosti.

Pedagogija se bavi svim onim što se intencionalno čini da bi se uticalo na razvoj dece, mladih i odraslih, tj. da bi se razvoj ličnosti (nezavisno od njenog uzrasta) usmerio u određenom pravcu.

ZADACI PEDAGOGIJE:

1. proučava i istražuje vaspitne pojave,
2. otkriva pedagoške zakonitosti, formuliše pedagoške zakone i klasifikuje ih u poseban pedagoški sistem saznanja;
3. razvija, unapređuje i usavršava vaspitno – obrazovnu praksu;

4. naučno prati i kritički vrednuje rezultate u pedagoškoj teoriji i praksi;

5. razvija specifičnu metodologiju naučnih istraživanja pedagoških pojava;

6. koristi rezultate naučnih saznanja drugih nauka i povezuje ih u koherentan sistem.

2. SISTEM PEDAGOŠKIH SAZNANJA

Pedagogija kao nauka teži da utvrdi suštinske veze i odnose među pojavama, tj. da utvrdi zakone i zakonitosti u oblasti vaspitanja.

Pedagoški naučni zakoni (Opšta pedagogija)

Pedagoški principi ili načela (Didaktika)

Pravila pedagoškog rada (Metodike)

Pedagoški zakoni: iskazuju suštinske, objektivno postojeće veze i odnose među pojavama u oblasti vaspitanja.

Zakoni u pedagogiji izražavaju opšte, konstantne i nužne veze među pojavama.

Opštost pedagoških zakona nije apsolutna i univerzalna, jer su pojave u oblasti vaspitanja osobene i sa izraženim individualnim obeležjima.

Zakoni u pedagogiji su samo relativno invarijantni.

Pedagoške zakonitosti: nužne veze i odnosi u i između pedagoških pojava:

- otkrivene zakonitosti vaspitno – obrazovnog procesa konstituišu se u posebne pedagoške zakone.

Najpoznatiji pedagoški zakoni su :

- zakon o društvenoj uslovljenosti vaspitanja,
- zakon o klasno –političkoj uslovljenosti vaspitanja,
- zakon o intencionalnosti vaspitanja,
- zakon skladnog delovanja različitih faktora vaspitanja,
- zakon aktivnog usvajanja obrazovno – vaspitnih vrednosti.

Pedagoški principi ili načela – izražavaju niži nivo opštosti pedagoških zakonitosti (imaju karakter posebnih zakonitosti).

Odnose se na određena područja vaspitanja.

Prema njima se organizuje, usmerava i izvodi vasp. obraz. proces.

Najpoznatiji didaktički principi:
očiglednosti,
postupnosti,
sistematičnosti u nastavi.

Pedagoška pravila – najniži oblik ispoljavanja pedagoških zakonitosti , direktno primenljiva u nastavnoj i vaspitnoj praksi.

Najpoznatija pedagoška pravila:

- od bližeg ka daljem,
- od jednostavnog ka složenom,
- od lakšeg ka težem,
- od poznatog ka nepoznatom,
- od konkretnog ka apstraktnom.

3. SISTEM PEDAGOŠKIH DISCIPLINA

Sistem pedagoških disciplina odražava nivo razgranatosti, a time i razvijenosti pedagoške nauke.

Pedagoška disciplina: uže naučno – teorijsko područje ili jedan deo predmeta pedagogije.

Sve pedagoške discipline zajedno proučavaju predmet pedagogije u totalitetu.

Postoji više kriterijuma diferenciranja pedagoškog saznanja u odgovarajuće pedagoške discipline.

Ti kriterijumi mogu biti: uzrast vaspitanika, mesto vaspitnog rada, vreme vaspitanja, specifični uslovi vaspitranja, nivo opštosti discipline.

1. UZRAST VASPITANIKA

Predškolska pedagogija

Školska (osnovnoškolska i srednjoškolska)
pedagogija

Visokoškolska pedagogija

Andragogija

2. MESTO VASPITNOG RADA

Porodična pedagogija

Predškolska

Školska pedagogija

Domska ili internatska pedagogija

Pedagogija slobodnog vremena

4. SPECIFIČNI USLOVI VASPITANJA

Specijalna pedagogija

Industrijska pedagogija

Vojna pedagogija

Religijska (konfesionalna) pedagogija

5. NIVO OPŠTOSTI DISCIPLINE

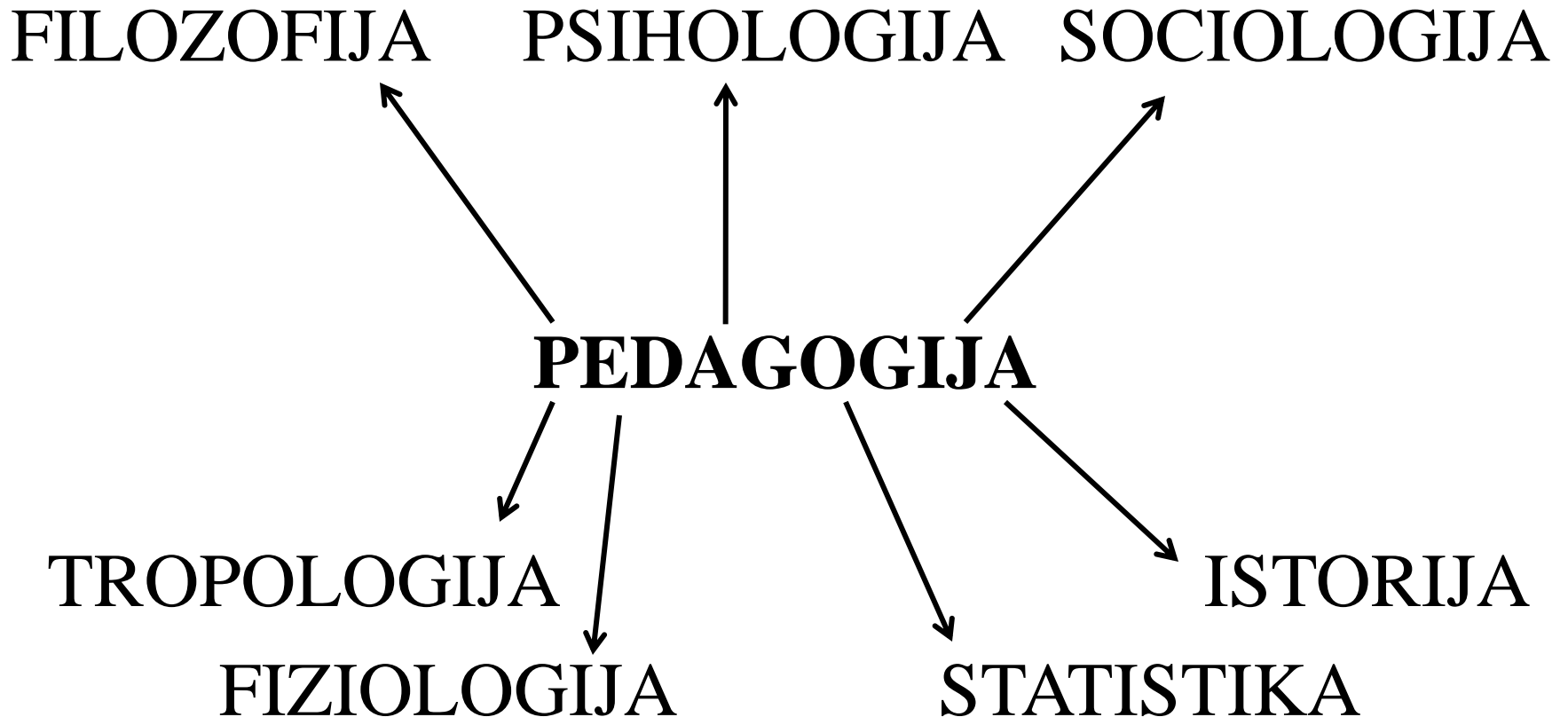
Opšte pedagoške discipline: opšta pedagogija, metodologija pedagoških istraživanja, istorija pedagogije, komparativna pedagogija,

Posebne pedagoške discipline: predškolska pedagogija, školska pedagogija, andragogija, didaktika, porodična pedagogija, domska pedagogija, pedagogija slobodnog vremena,

Pojedinačne pedagoške discipline: metodike nastave pojedinih predmeta, metodika vaspitnog rada, metodika rada pedagoga i dr.

Granične naučne discipline: integracija komplementarnih saznanja o istoj pojavi; npr. pedagoška psihologija, sociologija vaspitanja, pedagoška kibernetika.

4.ODNOS PEDAGOGIJE SA DRUGIM NAUKAMA

PEDAGOGIJA I FILOZOFIJA

- u osnovi svake pedagoške teorije nalazi se određena filozofija
- vaspitna praksa uvek je filozofski zasnovana (ima filozofsku osnovu)
- pedagogija je „praktična filozofija”, odnosno „praktična etika”
- povezanost proističe iz same prirode vaspitanja, iz osnovnih pitanja pred kojima se nalazi svaka pedagoška koncepcija

PEDAGOGIJA I PSIHOLOGIJA

- psihološka saznanja uvek su bila i sada su sastavni deo i osnova pedagoških shvatanja i koncepcija
- vaspitanje se ne može potpuno razumeti bez razumevanja psihološkog aspekta vaspitne delatnosti
- vaspitanje se ne može razumeti bez poznavanja uzrasnih, psihičkih osobenosti vaspitanika, kao i psihičkih procesa na čiji razvoj se vaspitanjem utiče

PEDAGOGIJA I SOCIOLOGIJA

-problemi kojima se bavi sociologija (problemi društva, društveni odnosi, grupe, društveni fenomeni isl.) od izuzetnog su značaja i za pedagogiju

-vaspitanje je uvek bilo povezano sa društvom, uvek u funkciji društva, zavisi od društva

- vaspitanje i socijalizacija, dva procesa u tesnoj međusobnoj povezanosti

PEDAGOGIJA I ANTROPOLOGIJA

- pitanja kojima se bavi antropologija, posebno *kulturna antropologija*, važna je i za pedagogiju, jer svaka koncepcija vaspitanja polazi o d odgovora na osnovna antropološka pitanja: poreklo čoveka, šta je čovek, kakva je njegova priroda, šta je kultura, da li je čovek determinisan kulturom, koja je vrednost kulture, tradicije, običaja na razvoj čoveka

PEDAGOGIJA I ISTORIJA

- vaspitanje ima svoju istorijsku prošlost, (opšta i nacionalna istorija),
- vaspitanje je starije i od same pedagogije kao nauke,
- istorijske prilike su bitno uticale na vaspitanje

PEDAGOGIJA I STATISTIKA

- poznavanje statistike je neophodno za metodologiju pedagogije,
- statističke metode se koriste kod obrade podataka sakupljenih o nekoj proučavanoj pedagoškoj pojavi,
- statističke mere srednih vrednosti, mere disperzije, mere korelacije i sl.

PEDAGOGIJA I FIZIOLOGIJA

- poznavanje fiziologije je neophodno za bolje razumevanje fizioloških procesa koji se dešavaju tokom razvoja deteta, čoveka,
- rast i razvoj deteta (čoveka), određen je faktorima koji uključuju i fiziološke promene u organizmu,
- pomaže da se bolje upozna i razume telesni, fizički razvoj vaspitanika (biološki, anatomski, fiziološki aspekt)

5. KONSTITUISANJE PEDAGOGIJE KAO NAUKE

- od uopštavanja iskustva do nauke -

Vaspitanje:

- *postoji u svim društvima* i svim epohama ljudskog razvoja, tj. od samog nastanka društva,
- neki oblik vaspitanja postojao *i u najstarijim društvima*, (brojni podaci vezani za narodne običaje, rituale, iskazane narodne mudrosti, koji svedoče o čoveku i vremenu u kojem je živeo i podizao decu).

Vaspitanje je starije i od same pedagogije kao nauke.

Pedagogija – kao nauka konstituisaće se tek početkom XIX veka. (Herbart – 1806. godine)

Njenom konstituisanju doprinelo je celokupno ljudsko saznanje, do tog perioda dostignuto u oblasti vaspitanja.

Prve forme sistematizovanog iskustva i znanja u vaspitavanju dece, pojaviće se u delima čuvenih antičkih filozofa:

Sokrata (469-399. p.n.e),

Platona (427-347. p.n.e),

Aristotela (384-322. p.n.e)– u starom veku, tj. robovlasničkom društvu.

Filozofija kao „majka svih nauka” – kroz misli brojnih filozofa toga doba razmatraće i pitanje vaspitanja.

Proširivanjem ljudskog iskustva, javlja se veliki broj mislilaca koji se u svojim raspravama bave vaspitanjem i pedagoškim pitanjima.

Marko Fabije Kvintilijan (42-118. n.e), u I veku nove ere piše delo *Obrazovanje govornika* (*Institutio oratoria*), gde iznosi misli o vaspitanju i školskom sistemu antičkog Rima.

U srednjem veku:

crkva preuzima monopol nad svim sferama

čovekovog života,

vaspitanje dobija karakteristike i odlike takvog

vremena i društva.

Na kraju srednjeg veka, tačnije, pojavom

humanizma i renesanse, XIV-XVI vek, ponovo

se javlja pojačan interes za pedagoške probleme.

Istaknuti filozofi - humanisti bavili su se i pitanjima vaspitanja.

Najpoznatiji su:

Erazmo Roterdamski

Fransoa Rable (1494-1553) - francuski pedagog, humanista,

Mišel Montenj (1533-1592) – francuski humanista

Početkom XVII veka, čuveni češki pedagog ***Jan Amos Komenski*** (1592-1670), piše čuveno delo: *Velika didaktika (Didactica magna)*, čime postavlja jedan od kamena temeljaca na putu stvaranja jedne nove nauke – pedagogije.

Tokom XVII i XVIII veka javiće se veliki broj mislilaca koji će svojim delima i idejama postaviti temelje značajne za pedagogiju.

Najznačajniji mislioci toga perioda su:

Džon Lok (1632-1704) – engleski filozof,

Žan Žak Ruso (1712-1778) – francuski filozof, književnik, pedagog

Većina društvenih nauka, koje svoje korene, kao i pedagogija, imaju u filozofiji, u XIX veku počinju da se osamostaljuju i izdvajaju u posebne naučne discipline.

Tokom XVIII i naročito početkom XIX veka, javljaju se značajna dela i mislioci koji su se bavili pitanjima vaspitanja:

Johan Fridrih Herbart (1776-1841),

Johan Hajnrih Pestaloci (1746-1827)

Fridrih Frebel (1782-1852)

Adolf Disterveg (1790-1866)

Konstantin Dimitrijevič Ušinski (1824-1870)

Za konstituisanje pedagogije kao nauke, posebno je značajna:

1802. godina kada će **Johan Fridrih Herbart** prvi put početi da predaje pedagogiju kao univerzitetsku disciplinu, na Univerzitetu u Getingenu,

a **1806.** godine izdaje delo: *Opšta pedagogija izvedena iz vaspitnog cilja.*

Ovim je pedagogija postala posebna nauka, a zasluga za to pripada Herbartu.

Komenski je prvi dao predlog celovitog školskog sistema,

a Herbart konstituiše celovit pedagoški sistem i prvi pedagogiju predaje kao *samostalnu univerzitetsku disciplinu*, zasnovanu na *etici* i *psihologiji*.

Herbart će svojim idejama uticati na pojavu velikog broja istomišljenika i sledbenika, koji su se nazivali „*herbartovci*” (*herbartijanstvo*).

Pored velikog broja oduševljenih pristalica, tokom XIX veka, početak XX veka će doneti veliki broj protivnika i kritičara Herbartovog učenja.

Ta kritika će dovesti do pojave brojnih pravaca u pedagogiji, na početku i tokom XX veka, a to su:

- individualna pedagogija,
- socijalna pedagogija,
- progresivna pedagogija,
- pedagogija pragmatizma,
- pedagogija radne škole,
- eksperimentalna pedagogija,
- aksiološka (vrednosna) pedagogija,
- moralna pedagogija i dr.

Nakon što je konstituisana, pedagogija je prošla dug vremenski razvoj koji je obeležen stalnim bogaćenjem saznanja iz oblasti vaspitanja. Za razvoj pedagoške naučne misli zaslužni su brojni pedagozi koji su delovali tokom XX veka.

Herbart je naučno zasnovao pedagogiju tako što je pravio razliku između *praktične pedagogije* (*pedagogija*) i *teorijske pedagogije* (*pedagogika*).

Danas se više ne insistira na distinkciji između praktičnih i teorijskih problema u naučnom proučavanju neke delatnosti, a to je na području vaspitanja teško i ostvariti.

Danas je u upotrebi samo izraz pedagogija (kao jedinstvena teorijska i normativna nauka).

Da li je pedagogija jedinstvena i celovita nauka, koja se bavi problemima vaspitanja tokom celog čovekovog života ili se ona odnosi samo na period detinjstva?

Postoji li jedna pedagogija uopšte ili više pedagogija, s obzirom da se u pedagoškoj literaturi može naići i na tvrdnju da je definisanje pedagogije kao nauke o vaspitanju, isuviše uopšteno?

Većina autora smatra da je:

pedagogija jedna jedinstvena nauka,
jasno definisanog predmeta, (nauka o
vaspitanju),
razvijene metodologije,
razgranatog sistema pedagoških disciplina,
razvijenog naučnog jezika i
dostignutog razvojnog nivoa.

Pedagogija je teorijska i normativna nauka.

Teorijska:

- proučava, otkriva i objašnjava zakone vaspitanja, (ostvaruje svoje teorijske zadatke);

Normativna:

- pedagoškim principima i pravilima normira vaspitnu praksu (ostvaruje svoje praktične zadatke).

Literatura korišćena za pripremu predavanja za deo:
PEDAGOGIJA KAO NAUKA:

1. Bakovljević, M. (1998): Osnovi pedagogije, Sombor, Učiteljski fakultet (str. 10-16)
2. Trnavac, N., Đorđević, J. (1992): Pedagogija, Beograd, Naučna knjiga (str. 45-50, 61-67)
3. Branković, D., Ilić, M. (2003): Osnovi pedagogije, drugo, dopunjeno izdanje, Banja Luka, Comesgrafika (str.13-20)
4. Pedagoška enciklopedija (1989) redakcija Šimleša, P., Potkonjak, N., tom 2., Beograd, ZZUINS